

KUSTBON

N:r 5/6 — Årgång 14

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

December 1957

Hemkomst

(Ur "Meie Maa III")

Den första gången jag kom till Estland var för att besöka min farfar som bodde i en liten by i nordvästra delen av landet. Det var en mycket intressant resa och jag fick se mycket av den vackra estniska landskapet. När jag kom tillbaka till Sverige berättade jag för mina vänner om alla de fina ställen jag hade varit på. De var mycket imponerade och ville också se Estland. Så jag bestämde mig för att ta med mig några vänner till nästa resa. Det blev en mycket lyckad resa och jag fick se mycket av den vackra estniska landskapet. När jag kom tillbaka till Sverige berättade jag för mina vänner om alla de fina ställen jag hade varit på. De var mycket imponerade och ville också se Estland. Så jag bestämde mig för att ta med mig några vänner till nästa resa. Det blev en mycket lyckad resa och jag fick se mycket av den vackra estniska landskapet.

Revalkolonin var förmodligen en av de allra största svenska kolonierna i de baltiska staterna. Den blev grundad av svenska handelsmän som kom till Estland för att handla med järn och andra råvaror. Kolonin växte snabbt och blev en viktig del av den svenska handelsvärdnet. Men under slutet av 1700-talet började ryska styrkor ta över Estland och kolonin blev tvungen att lämna. Detta var en mycket smärtsam förlust för Sverige och kolonin blev aldrig återuppbyggd. Den svenska kolonin i Reval blev en viktig del av den svenska handelsvärdnet och bidrog till Sveriges ekonomiska utveckling under 1700-talet. Men under slutet av 1700-talet började ryska styrkor ta över Estland och kolonin blev tvungen att lämna. Detta var en mycket smärtsam förlust för Sverige och kolonin blev aldrig återuppbyggd.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner.

Redaktör och ansvarig utgivare: *Manfred Nyman*.

Redaktionssekreterare: *Lars Broman*.

Red. och exp. Eknäsvägen 2. Stockholm K.

Kustbons postgiro: 19 72 07. Tel. 53 16 37.

Utkommer 1957 med sex nummer.

Prenumerationspris 1957 5 kr.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 20 kr.

Härnösand 1957 — Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Ur innehållet

Den lilla skolan vid den stora kyrkan av fil. lic. E. Nyman	2
Julbetraktelse av Domprosten N. Bolander	3
Den estniska pressen hundra år av Red. J. Kokla ..	5
Som FN-soldat i Egypten av Einar Nyman	8
Jaan den pratsamme av E. N.	9
På färdeväg av Georg Stahl	10
Hos Odensholmsbor på Ormsö av M. Nyman	11
Det gamla och det nya året	14
Höstsamkväm med Afrika-program	15

Den lilla skolan vid den stora kyrkan

Revalkolonin var förmodligen en av de allra äldsta svenska kolonierna i de baltiska staterna, men den blev aldrig homogen som öarnas kolonier. Trots idelig påspädning från olika svensk-orter och även från Finland och Sverige förblev dess numerär tämligen obetydlig (600—700) — om man bortser från den tid då den svenska stormakten hade en avsevärd mängd tjänstemän stationerad där. Den svenska kolonin i Reval fick vidkännas en ständig åderlätning. Allt fler av dess medlemmar övergav sin nationalitet och började betrakta sig som tyskar eller ester. Denna fanflykt berodde väl främst därpå att svenskar saknade egen skola, barnen måste besöka tyska, estniska eller ryska skolor. Det som ändå skänkte dessa revalsvenskar en viss samhörig-

hetskänsla var de gemensamma gudstjänsterna på modersmålet, söndagsskolan och annat församlingsarbete. I detta avseende har de svenska prästerna — under långa perioder rekryterade från det svenska Finland — gjort en stor insats i svenskhetsarbetet.

Förhållandena ändrades emellertid även för svenskarnas del när tsarriket stod inför sitt sammanbrott. Överallt tändes de pyrande nationella känslorna — ester, letter, finnar, ukrainare och många, många andra folkgrupper, däribland även de fåtaliga svenskarna i Estland och Livland, såg äntligen den stund randas, då de inte bara fick bestämma över sina angelägenheter i stort utan även utan fruktan kunde använda det egna modersmålet i skolor och ämbetsverk. Hösten 1917 öppnades den första svenskspråkiga folkskolan i Reval. Den började anspråkslöst med en klass, i provisoriska lokaler i svenska församlingens byggnad Riddargatan 9. Därifrån flyttades den snart till grannfastigheten Riddargatan 3 (en period var den även förlagd till estniska folkskolans lokaler på Nygatan).

Skolans första lärare blev en finlandssvenska, fröken Ester Eleonora Nyman från Ekenäs, som året dessförinnan anlant till Reval och då börjat bedriva privatundervisning i svenska språket och kristendom för sådana svenska elever som gick i ryska, tyska och estniska skolor. Ester Nyman stannade i hela 7 år vid svenska skolan i Reval och hon blev inte den enda finlandssvenska lärarinnan som utövade pedagogisk verksamhet bland de svenska barnen i Reval. Det kan nämnas att Hans Pöhl var skolans förste föreståndare. Även Nikolaus Blees var under många år verksam vid skolan. Den som emellertid fått dra det tyngsta lasset för Revals svenska skola är Andreas Stahl, som tjänstgjorde där från 1927 till 1944.

Det är hösten 1957 40 år sedan revalsvenskarna fick sin egen skola, som sedan kom att existera i omkring 25 år. Att denna skola varit till stor glädje för många generationer ungdomar i Reval är säkert. Många av dem skulle i en annan skola ha glömt sina fäders språk. Tillkomsten av skolan hade också till följd att åtskilliga av den äldre generationen svenskar i Reval började ta aktivare del i svenskhetsarbetet. Men man måste också erinra om vilka svårigheter man hade att upprätthålla denna skola, en av världens minsta svenska skolor. Svenska skolan i Reval var en *privatskola* med allt vad detta medför, i första hand dålig ekonomi. Skolans huvudman var kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner i Estland, som redan hade en annan privatskola att underhålla, nämligen den i Korkis.

Från 1920 stod föreningen också som ledare för Birkas folkhögskola. Dess ekonomi var inte den bästa. Det gällde att få mecenater både inom och utom landet, främst då från Sverige, där Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet blev den stora stöttepelaren. Många är de upprop som utsänts för ekonomisk hjälp bl. a.

(Forts. på sid. 4).

Domprosten Nils Bolander:

De fyra adventljusens predikan

Toner kan tala. Färger kan tala. I adventstid kan ljus tala, fyra fladdrande ljus, adventsljus.

God kristen sed bjuder, att fyra ljus tänds i hemmet under den längtans och väntans tid av kyrkoåret som heter advent, ett ljus för var och en av de fyra söndagarna, så att den fjärde adventssöndagsmorgonen hälsas med fyra tindrande lågor.

De ljusen har ett rikt budskap att frambära till hemmen. Deras eldspråk måste vi lära oss tolka.

Det första ljuset brinner ensamt. När det tänds, flammar det till i hjärtats mörker som en fackla i stjärnlös natt. Det ropar i vår mörka slum:

Vidga ditt hjärta, ty Konungen kommer!

Ditt hjärta måste skrudas till kungafest. All den skrymmande fåfängligheten, all bred självbelåtenhet och fet ro, måste fördrivas. Ty Konungen kommer för att förkunna ett nådens år. Då skall han finna en gästfri boning. Hans fot skall stiga på ödmjukhetens mantel.

Ack, högtidssalen må vara aldrig så smyckad. Sover värden, slipper gästen ändå inte in. Därför talar det andra ljuset nödgande ord till oss:

Vaka träget, ty Konungen kommer!

När den höge gästen dröjer, ligger sömnaktigheten på lur.

Kristuskonungen vill finna dig klarögd, då han kommer.

Säg, hur skulle du kunna sova, när han nalkas, din Förlossare?

Du har ingen vilokudde — varken någon egen förtjänst att vila ditt huvud mot eller några bekväma löften att slå dig till ro på. Endast ett vet du: Du lever och dör på Guds slösande nåd. Hans långmodighet och barmhärtighet är din frälsning.

Allenast ett har du att förlita dig på — Kristi uttryckliga försäkran: Saliga äro de tjänare som deras Herre finner vakande, när han kommer . . .

Men varför dröjer den efterlängtade gästen? Du blir kanske otålig i din väntan. En annan gäst än Kristus, en objuden, bultar på ditt hjärtas dörr. Den mäktige och myndige herre som heter Tvivel besöker dig. Då går det liksom ett kallt drag genom rummet. Gästabudssalen blir dyster som ett fängelse och du själv blir en fången Johannes. Du frågar dig: Är Kristus den som skulle komma eller skall jag förbida någon annan?

Käre, skynda dig då att tända det tredje adventsljuset i ditt hjärta. När det flammar upp jagas tvivlets ljusskygge herre på flykten, fångelset förvandlas till tempel. Ty det ljuset ropar ut:

Vänta tåligt på Konungens ankomst!

Tvivla icke utan tro. Dröj i stilla förbidan. Konungen kommer, när den lägliga timman i ditt liv är inne.

Då skall han känna, hur obeskrivligt efterlängtad han varit.

Tre adventsljus brinner klart. Det fjärde sitter så nära de tre i ditt hjärta, att det antändes av dem. Det är vittnesbördets adventsljus. Det flammar upp i utropet:

Vittna frimodigt om Konungens ankomst!

Du skall känna samma saliga tvång som Johannes Döparen att frimodigt och ödmjukt vittna i världen om din längtans och dina böners Konung.

Det vittnesbördet skall du avlägga inte bara i jublande ord utan också i osjälvisk gärning. I enkel, helhjärtad, glad vardagsgärning.

Vidga — vaka — vänta — vittna. Rena oförfalskade V-propagandan, segerpropagandan.

Den fjärde söndagen i Advent brinner alla fyra ljusen i adventsstaken. Men de förbleknar strax som stjärnorna i morgongryningen, då solen går upp, vår glädjesol och fröjd, Kristus, som är världens ljus, när juldagsmorgon glimmar.

Då tänds tusen juleljus.

*Tänd första väntansljuset
den första i Advent!
Hör sången, bifallsbruset!
Han nalkas, din regent.
Ja, skynda ut med hopen
i vägens vita damm,
som höjer glädjeropen,
där Davids son drar fram.*

*Tänd tvenne ljus i staken
den andra i Advent!
Läs Skriftens ord om "Vaken!"
på bibelns nötta pränt.
Omgjorda dina länder
och smycka dig till fest.
ty Herren ilbud sänder:
Han kommer, hjärtats gäst!*

*Johannes, fången, lider
i tvivlets fängelse.
Upp, tänd i vanmaktstider
i staken lågor tre,
som värma och beskydda,
till dess att dagen gryr
i dyster vildmarks hydda,
och tvivlets mörker flyr.*

*Ställ fyra ljus på bordet
den fjärde i Advent!
Se, kött blir åter Ordet,
som Himlafadern sänt.
Häv upp din röst med styrka!
Med kraft och väldighet
Han kommer i sin kyrka
och för sin hjord i bet.*

(Forts fr. sid. 2).

Riddargatan 3, där Revals svenska skola var inrymd — huset i skuggan av den stora, månghundraåriga linden

till svenska skolan i Reval. Estniska staten och staden Reval stod visserligen sedan 1921 för den ordinarie lärarens lön, men det behövdes pengar till timlärarnas avlöning, till vaktmästare, till underhåll och reparation av skollocalerna osv. På 1930-talet kom det äntligen så långt att svenska riksdagen årligen anslog en mindre summa för svenska skolan i Reval och situationen syntes ett ögonblick ljusare, men snart dök orosmoln upp från annat håll.

Estniska skolmyndigheterna hotade nämligen med att indra sitt understöd till skolan därför att den hade för få elever. Och det var ju sant. Från att under 1920-talet ha haft 30—40 elever hade antalet småningom sjunkit till knappt ett dussin. Denna handfull barn skulle dessutom fördelas på sex klasser! Vilka var då orsakerna till denna katastrofala nedgång? Antalet svenskar i Reval hade inte minskat, tvärtom hade många nyinflyttningar ägt rum under 30-talet. Skolan hade reparerats, den förfogade över bra lärare och hade hygglig undervisningsmateriel. Den hade dessutom ett centralt läge. Orsakerna kan här inte närmare analyseras, men säkert hade den nya skollagstiftningen som vittnade om myndigheternas ändrade inställning till de nationella minoriteterna en väsentlig andel däri. Enligt den nya lagstiftningen skulle nämligen barnets nationalitet räknas efter faderns. Därtill kom bestämmelsen att barn av estnisk nationalitet måste gå i estnisk skola. Ett barn vars mor var svenska men vars far var est, måste alltså gå i estnisk skola även om hemspråket var svenska.

En icke ringa del av svenska skolans elever hade just rekryterats från hem med svensk-estniska föräldrar. Att denna nationalitetspolitik bidrog till att svenska skolan i Reval kom på fallrepet är uppenbart. Man kan kanske fråga sig hur framtiden skulle ha gestaltat sig för den svenska skolan om inte det andra världskriget hade gjort ett brått slut på svenskheten i Estland.

Det är väl knappast troligt att den hade kunnat upprätthållas.

Hur det än skulle blivit på lång sikt måste vi dock med stor tacksamhet erinra oss alla dem som med entusiasm arbetade för skolans materiella och andliga välfärd. Svenska skolan i Reval utgjorde svenskhetens centrum inte bara i Reval utan på sätt och vis för hela Estlands svenskbygd. På Riddargatan 3 samlades inte bara skolbarnen; här hade Svenska Odlingens Väners centralstyrelse ofta sina sammanträden, där fanns föreningens lånebibliotek, där redigerades Kustbon och Kalender för estlandssvenskarna, där hade kyrkorådet sina sammanträden, där övades körsång och där hölls samkväm och fester av olika slag. Lokalerna som skulle räcka till så mångahanda ändamål inrymdes i ett mycket gammalt hus, sannolikt uppfört redan under medeltiden. Till det yttre var denna byggnad synnerligen anspråkslös där den låg i skuggan av den stora Nikolaikyrkan med dess magnifika torn. Men rummen i den gamla byggnaden utstrålade den varma trivsamma atmosfär som man finner i mycket gamla hus. Riddargatan 3 var granne till Riddargatan 9, svenska kyrkans och tillika svenska läsrummets adress. Tillsammans bildade båda dessa fastigheter mitt inne i det centrala, medeltida Reval, strax nedanför det imponerande Domberget med alla regeringsbyggnaderna och kyrkorna, ett litet svenskt centrum i huvudstaden. Rikssvensken som kom på besök till Reval och visades till detta "centrum", trodde oftast att han misstagit sig på adressen, då han stod framför dessa egendomliga gamla hus, varav inget liknade en skolbyggnad eller en kyrka. Den svenska kyrkan saknade torn och stack till det yttre inte av från de omkringliggande ålderdomliga boningshusen. Men råkade främlingen tränga sig in genom de tjocka portarna och få sakkunnig ledning av skolföreståndaren eller kyrkvaktmästaren blev han positivt överraskad.

Den gamla byggnaden vid den krokiga, pittoreska Riddargatan som inrymde Revals svenska folkskola uttraderades 1944 av det obarmhärtiga kriget och Svenska kyrkan i Reval, i församlingens ägo sedan 1723, har också gått oblidat öden till mötes.

Elmar Nyman.

Estlandssvenska toppidrottsmän

Under landskampen i boxning mellan Sverige och Finland den 6 december vann Nucköbon Daniel Freiman i mellanvikt över sin motståndare Pertti Rapatti med domarrösterna 2—1. De svenska brottarna vann endast 4 av de 10 klasserna.

Svenska Brotningsförbundets ordförande Pelle Strömbäck och rikstränare Rudolf Svedberg har utsett årets tio bästa brottare i Sverige, bland vilka estlandssvensken Edvin Vesterby placerades på andra plats. I fjolårslistan stod Vesterby som nummer ett.

Den estniska pressen hundra år

av Red. Juban Kokla

Den framstående estnische publicisten Anton Jürgenstein underströk så tidigt som 1909 i en tidningsartikel, att den politiska pressen i Estland har en väsentligt större uppgift att fylla än hos de stora folken, där pressen främst skall orientera sina läsare om det politiska skeendet och tillfredsställa publikens behov av dagsnyheter. Hos de gamla kulturfolken har aldrig den uppfostrande och kulturellt bärande linjen varit så framträdande som i det lilla Estland, där det blev tidningspressens uppgift att väcka och stödja det nationella medvetandet, uppfostra folket till kärlek för det egna språket och den egna stammen och att i snabbast möjliga tempo höja den nationella estniska kulturen.

Veteranen Anton Jürgensteins uppfattning om den estniska tidningspressens mission har bevisat sin giltighet såväl under tiden före självständighetsförklaringen som senare och inte minst nu under exilen, där pressen har till uppgift att bära vidare, underblåsa och hålla högt den eld som tändes av det estniska folkets första publicister och politiska ledare. Tidningspressens intima samhörighet med den politiska utvecklingen framgår bl. a. av att landets politiska ledargestalter börjat sin bana på tidningsredaktionerna. Carl Robert Jakobsson, Jaan Tõnisson och Konstantin Päts var sålunda tidningsmän. Tidningspressen har varit med om att leda Estlands folk till politisk och ekonomisk oavhängighet.

Den första tryckta publikationen på estniska språket utkom år 1766 och utgavs av den kände folkupplysaren A. W. Hupel. Rubriken var lång och hade följande lydelse: "Luhhike õppetus mis seas monned head rohud täeda antakse" ("Kortfattad undervisning om några nyttiga kryddor"). I början på förra århundradet gjorde G. A. Oldekop och J. P. Roth försök att utge tidningen "Tarto-Maarahva Näddali-Leht" och O. Masing "Maarahva Näddali-Leht".

Den första egentliga tidningen utkom först 1857, då J. V. Jannsen efter mångårig, ihärdig bearbetning av myndigheterna fick tillstånd att utge tidningen "Perno Postimees". Efter det att Jannsen flyttat till Tartu, utgavs tidningen där under namnet "Eesti Postimees". Jannsens tidning vann snabbt stor popularitet, främst på grund av dess nationellt väckande innehåll. "Eesti Postimees" förde dock snarare en passiv än aktiv politisk kamp.

Vid sidan om Jannsen uppenbarade sig snart en annan stor tidningsman med en ny tidning, nämligen Carl-Robert Jakobson, som i Viljandi började utge tidningen "Sakala". Jakobson blev snabbt en aktiv folkledare och frihetskämpe. Redan i "Sakalas" första nummer, som utkom 1878, framfördes en skarp kritik mot det rådande samhällsskicket. Han upptog på allvar en hård kamp för förbättrade levnadsbetingelser och krävde utvidgade politiska rättigheter åt sitt folk. Han gick så långt som till att framföra krav om esternas likställighet med den tyska befolkningen, "som bosatt sig bland oss först på senare tid".

Det av Jakobson uppställda målet blev uppnått, men först genom den kamp som utkämpades på 1900-talet under Päts' och Tõnissons ledning.

Ett stort steg framåt i utvecklingen tog K. A. Hermann, som 1885 överflyttade Jannsens gamla "Perno Postimees" till Tartu och där fortsatte utgivningen under namnet "Postimees". Två år senare började "Postimees" utges tre gånger i veckan och 1891 gjordes den till daglig tidning. Esterna hade därmed fått sin första dagliga tidning, vilket var av stor betydelse för den allmänna och framför allt den politiska utvecklingen.

Genom denna tidning erhöles esterna i Jaan Tõnisson sin första verkligt stora journalist och sin första stora folkledare. Tõnisson inledde snart en verklig frihetskamp. Inga påtryckningar förmådde kröka hans nacke och tidningen stod rycken för anfall från både balttyskt och nationellt ryskt håll. Han framhöll bl. a. vikten av ekonomisk samverkan för uppnående av större ekonomisk slagkraft bakom de olika nationella kraven. Ungefär samtidigt med "Postimees" framträdde en hel rad andra tidningar med i stort sett samma nationella målsättning, främst då Grenzsteins "Olevik" (som slutligen intog en ryssvänlig hållning), A. Aintis "Tartu Eesti Seitung", Jaak Järvs "Virulane", J. Klõrvs "Valgus" m. fl.

Den första estniska tidningen utanför hemlandets gränser utkom 1897 i Nord-Amerika. 1901 började i Tallinn den andra estniska dagliga tidningen utges och den döptes till "Teataja". Tallinn var redan vid denna tid en blomstrande handelsstad, men hade ännu inte på långt när fått samma betydelse som politiskt centrum som Tartu.

Redaktör för "Teataja" blev Estlands genom tiderna namnkunnigaste och mest handlingskraftige politiker — Konstantin Päts, sedermera det självständiga Estlands president.

"Teataja" samlade kring sig en elit av kulturellt engagerade personer. På grund av sin modernare redigering blev den snart en farlig konkurrent till "Postimees". Mellan Jaan Tõnisson och Konstantin Päts uppstod snart nog politiska meningsskiljaktigheter, som föranledde ett livligt meningsutbyte mellan de båda tidningarna. Som ett led i den nationella frigörelsekampen strävade Päts bl. a. efter att konsolidera esternas ekonomiska ställning, varigenom man skulle tillkämpa sig husbonderätt i sitt eget land.

De bägge tidningarna ventilerade nu i en förut aldrig skådad omfattning politiska idéer, kampmetoder och dagsaktuella frågor. Ur debatten mellan "Teataja" och "Postimees" framväxte med tiden de estniska livssyner, som kallades "Tallinn-" och "Tartu-anda".

"Teataja" hade visat vägen hur man genom ekonomisk infiltration kunde tränga sig fram till de ekonomiska nyckelpositionerna och därifrån uttränga främlingarna.

En samtida med "Teataja" var "Päevaleht", även denna tidning med utgivningsort i Tallinn. "Päevaleht" utvecklades snart till språkrör för de ekonomiskt intresserade kretsarna. Stiftaren Pert överlät rätt snart ledningen till den kulturellt intresserade och kände publicisten G. E. Luiga. Tidningen växte snabbt och distanserade redan under Första världskriget "Teataja" såväl i fråga om upplagans storlek som inflytande. Under självständighetstiden redigerades denna Estlands största tidning av Hans Rebane och Harald Tammer.

Under åren före självständighetstiden började den politiska dagspressen att framträda. Sålunda utgavs tidningen "Maaliit" av agrarerna, som efter den första tyska ockupationen under G. Westels och A. Tupits' ledning började utges under namnet "Kaja". Under slutet av självständighetstiden blev "Kaja" under ledn. av H. Kukk och H. Oidermaa språkrör för K. Päts' regim och fick samtidigt namnet "Uus Eesti". "Tööerakonds" ("Arbetspartiets") språkrör var "Vaba Maa" med Ed. Laaman och Ado Anderkopp som redaktörer. "Vaba Maa" ägdes av A. Veiler som samtidigt innehade sex andra tidningar. Denna koncern redigerade sina tidningar efter anglosaxiskt mönster. "Vaba Maa" ändrade så småningom sitt namn till "Rahvaleht", som efter kort tid, vid sidan om "Päevaleht", blev en av Estlands största tidningar. "Rahvaleht" förmådde ändå aldrig rubba "Päevalehts" position som landets största borgerliga tidning och annonsorgan. Socialdemokraterna utgav under en följd av år dagstidningen "Rahva sõna", som emellertid hade en mycket liten läsekrets. Vid sidan av dessa tidningar utgavs under 1930-talet av de s. k. Frihetskämparna ("vaps-erna") under den parlamentariska krisen tidningarna "Võitleja", "Vaba sõna", m. fl.

I de flesta landsortsstäder utkommo lokaltidningar. Bland de största var den av C. R. Jakobson stiftade "Sakala" i Viljandi, "Virumaa Teataja" i Rakvere och "Pärnu Päevaleht" i Pärnu. Den för estlandssvenskarna mest kända provinstidningen var den i Hapsal utgivna "Lääne Elu" och dess avläggare "Hiiu Teataja", under en kortare tid även den konkurrerande "Lääne Sõna". Bland de yrkesmässigt orienterade tidningarna kan framhållas bondetidningen "Maa Hääl" med en upplaga på 60 000 ex. smat "Uus Eesti" specialutgåva "Teataja", som i sin tur ägde och utgav ett stort antal provinstidningar, under slutet av självständighetstiden även "Lääne Elu", som då trycktes i Tallinn.

Självständighetstanken och den demokratiska utvecklingen är oskiljaktigt förknippade med ovannämnda tidningspress, i första hand då med de stora dagstidningarna "Päevaleht", "Postimees", "Waba Maa" och "Kaja". Dessa tidningar var i högsta grad opinionsbildande och påverkade härigenom det politiska skeendet.

Det blev ett hastigt slut på den fria estniska pressen, som hade fått utkomma även under tsartiden med dess många restriktioner, då kommunisterna övertog makten den 21 juni 1940. Redan samma dag inträngde väpnat manskap på redaktionerna, som insatte politiska kommissarier i ledningarna samt kommunistiska arbetare eller frisläppta intellektuella kommunister som chefredaktörer. Den borgerliga regimens språkrör — "Uus Eesti" — omdöptes redan påföljande dag till "Rahva Hääl" ("Folkets Röst"), snart förvandlades "Päevaleht" till "Kommunist", som blev kommunistiska partiets huvudorgan, medan den anrika tidningen "Postimees" i Tartu blev "Tartu Kommunist". "Rahvaleht" fick behålla sitt gamla, till synes neutrala namn under en och en halv månad, varefter den omdöptes till "Noorte Hääl" ("Ungdomens Röst"). I samband med namnändringarna började man avskeda och an hålla redaktions- och kontorspersonal. Bland de först rädade var ägaren till "Waba Maa-koncernen" Aleksander Weiler, som beskyldes för "stöld av folkets egendom". Han hade nämligen kort före förstatligandet spelat kommunisterna ett spratt och överlätit sitt företag på sina gamla arbetare. Gåvobrevet blev givetvis ogiltigförklarat. Snart försvunno även de ledande tidningsmännen — chefredaktörerna E. Laaman, Harald Tammer, Hugo Kukke och många andra. Det estniska redigerings sättet blev "utstädat" och tidningarna likriktades efter känt Moskva-mönster. Fastän redaktionerna befolkades med kommunister infördes sträng censur. Innehållsmässigt var det inte längre fråga om en estnisk tidningspress, utan endast om estniskspråkiga tidningar representerande Moskva och den politik som föreskrevs av dess kommunistiska parti. Det estniska folket hatade denna tidningspress, som mot dess vilja påtvingats dem. För likriktning av de estlandssvenska områdena utgavs veckotidningen "Sovjet-Estland", vars chefredaktör blev Aleksander Vaa-

randi, som lärt sig svenska under sin vistelse i Skandinavien. Han var samtidigt chefredaktör för "Noorte Hääl".

I augusti 1941 blev det byte av ockupationsmakt i Estland. De inträngande tyska trupperna omöjliggjorde utgivandet av de kommunistiska tidningarna. Omedelbart efter Tartus erövrande gav de tillstånd till utgivandet av "Postimees". Estniskspråkigt huvudorgan för den tyska ockupationsmakten blev tidningen "Eesti Söna" i Tallinn. Man hade bl. a. gjort ett försök att utge "Päevaleht", men endast ett nummer fick se dagens ljus. "Eesti Söna" föregicks av militärmaktens informationsblad "Linna Teataja". "Eesti Söna" var givetvis strängt antibolsjevistisk, men tilläts däremot aldrig att beröra estniska nationella angelägenheter; den estniska oavhängighetstanken var givetvis också tabu. Den tyska tidens ockupationspress var underkastad censur (för de mindre lokaltidningarna eftercensur) av en myndighet som residerade på Domberget i Tallinn. Chefscensur var en person med balttysk härstamning vid namn G. Leibert. Censur utövades dessutom av Generalkommissariatets press- och propagandaavdelning. Under en kortare period tilläts "Postimees" uppvisa en relativt nationell hållning, men snart nog genomförde ockupationsmakten en "redaktionsutrensning", varigenom även denna tidning blev helt likriktad.

Först nu i exilen har esterna på nytt fått möjlighet att organisera en fri estnisk press till stöd för sin frihetskamp och som förbindelselänk mellan de över ett flertal länder utspridda estniska patrioterna. Denna tidningspress bevakar med särskilt stor uppmärksamhet allt det, som sipprar ut från hemlandet bakom järnridån.

Sammanlagt utkommer i den fria världen tio estniska tidningar, av vilka den i Sverige utkommande "Stockholms-Tidningen Eestlastele", som en särskild upplaga till den stora dagstidningen Stockholms-Tidningen, är den enda dagliga (red. Juhan Klokla). I Sverige utkommer dessutom tre andra estniska tidningar med vardera två nummer månatligen — "Välis Eesti" (red. Martin Kuldkepp), "Teataja" (red. T. Kint) och "Eesti Post" (red. O. Viirsoo), företrädande olika meningsriktningar. Bland de fåtaliga tidskrifterna bör nämnas "Tulimuld" (red. Bernard Kangro) och ungdomstidskriften "Tulehoidja".

Som språkrör för de fria esterna utges i U. S. A. "Vaba Eesti Söna" (red. H. Raudsepp och E. Ernits), i Kanada "Meie Elu" (red. Heino Rebane) och "Vaba Eestlane" (red. Karl Arro), i England "Eesti Hääl" (red. Gert Helbemäe), i Tyskland "Eesti Rada" (red. Joh. Västriik samt "Võitleja" (red. Arn. Joonson) och i Australien "Meie Kodu" (red. Aleks. Valgma).

I Amerika utkommer dessutom en Moskva-dirigerad kommunistisk tidning — "Uus ilm". Denna tidning har en mycket obetydlig upplaga och läsekretsen består huvudsakligen av estniska kommunister, som emigrerade till U. S. A. under den första ryska revolutionen.

Även tidskriften "Meie Tee" utges i U. S. A.

Ur "Kustbons" julnummer för 20 år sedan.

"Kustbon", du öbofolkets språkrör, drager manteln tätare kring kroppen och spänner bältet. Du tågar för i år ut på en sista vandring till strandbygdens hyddor och hem och till dina vänner i städernas kvarter. Du vill säga ett tack för det gångna året, och du vill överbringa en hjärtlig svensk jul- och nyårshälsning.

Visst är din dräkt enkel och knappt tillskuren, visst känner du ensam på vandringen i snön, här och där sipprar yrsnön in genom söm och hål. Men friskt mod! Hållningen stolt! Men mod och med varmt klappande hjärta fram genom snö på ensamma stigar! Ser du eldarna i hemmen ute på slätterna och längs utmed stränderna... Det är sinnelaget, som gör dig stor: "Vi äro svenskar vi också, fastän vi äro få". Det är den hälsningen du skall överbringa jämte högtidshälsningen, ständigt, ånyo. Vägen blir då ej så svår, yrsnön ej så skrämmande. Till såväl de äldre som till de yngre har du ännu mycket att säga. Marken där den gamla ristugan stod skall visst icke förgätas, och ungdomen skall visst icke upphöra att plantera vårdträd kring gammal stuga. Det är denna tanke läsaren vill viska till dig som svar på din varma hälsning. Mätte du aldrig förtrötts!

Alex. S—g.

som organ för föreningen "Ülemaailmne eesti selts".

I hemlandet har den tidningspress som infördes under den första ryska ockupationsperioden återuppstått, varvid man dock företagit en del namnändringar. Som huvudorgan för landets kommunistiska parti utges i "Päevalehts" officin tidningen "Rahva Hääl", i "Vaba Maas" officin det ungtkommunistiska organet "Noorte Hääl", nu i en något livligare redaktionell utstyrsel samt "Öhtuleht", som efter trogen förebild av Moskva-tidningen "Vetshernaja Moskva" får redigeras i något lättare stil och även får införa annonser, vilket är anledningen till att den ej frisläppts för utlandsprenumeration. "Öhtuleht" utges i "Uus Eestis" officin, där även det ryskspråkiga organet för landets kommunistiska parti, "Sovietskaja Estonija", trycks. Samtidigt utges lokaltidningar inom varje "räjong" och dessutom en rad tidskrifter inom olika områden. Hela denna publikationsverksamhet leds och censureras av en främmande makt.

Då vi i år högtidlighåller den estniska tidningspressens 100-årsjubileum, försmäktar hemlandets press under ännu tyngre bojor än på Jannsens tid. Självständighetstidens fria, västerländska anda fortlever dock trots allt i den del av den estniska tidningspressen, som utges i den fria västerländska världen.

Som FN-soldat i Egypten

När jag första gången fick höra talas om att svenska regeringen beslutat sända en svensk frivilligtrupp till Egypten, slog det mig omedelbart, att jag skulle vilja följa med. I första hand önskade jag mig väl bort från vinterkylan, men samtidigt hoppades jag få utföra en ringa gärning för världsfreden och FN. I botten under dessa funderingar låg väl också en god portion äventyrlusta.

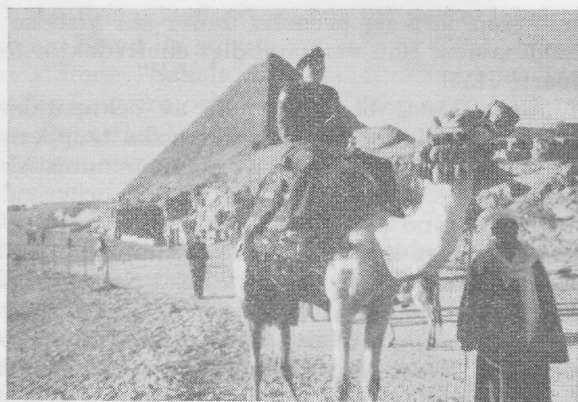
Ganska snart förstod jag, att mitt eget beslut att fara till Egypten kanske inte helt behövde överensstämma med de militära myndigheternas, eftersom hela 4.000 anmälningar inströmmat och endast 350 av de sökande skulle bli uttagna. Hur det nu var, så kom jag ändå med.

Äventyren lät heller inte vänta på sig alltför länge. En försmak av vad som komma skulle fick vi redan på Bromma vid inskeppningen i ett jättestort amerikanskt trupptransportplan, där en nonchalant tuggummituggande yankee slängde varsin fallskärm i famnen på oss. Hans enda kommentar var: "De kommer nog att behövas". Och mycket riktigt: efter att endast en tredjedel av första dagens etapp hunnit bli avverkad stannade en motor. Efter ett par timmars ytterligare flygning började en andra motor hosta och stänka, varefter den så småningom drog sin sista suck. Vi tröstades visserligen med att planet mycket väl kunde ta sig till Neapel på två motorer, men någon garanti för att en tredje motor inte skulle komma att följa exemplet lämnades aldrig. Oneligen en något tillspetsad situation efter bara några timmars tjänstgöring i FN:s uniform! Så småningom landade vi i Neapel, visserligen en hel del försenade, men mycket lyckliga. I denna stad skulle vi egentligen bara ha stannat under ett par dagar, men på grund av dåligt flygväder blev det en hel vecka. Vi passade naturligtvis glada i hågen på att bese både denna odödliga stad samt även Pompeji, vilket var en sällsam upplevelse.

Efter att vädret stabiliserat sig för amrissarna och deras dyrbara last, startade vi för nästa etapp — en flygsträcka överraskande nog lika lång som från Stockholm till Neapel. Vårt mål var denna gång definitivt Egypten och närmare bestämt militärflygfältet i Abu Suveir. Resan över Medelhavet förlöpte utan missöden. Uppehållet i Abu Suveir varade ungefär en vecka, varefter vi troligen ansågos vara mogna för våra första verkliga uppgifter.

Tillsammans med de norska, finska, danska och columbianska styrkorna kommenderades vi ut för att övervaka de franska och engelska invasionstruppernas tillbakadragande ur landet. Detta uppdrag utfördes under loppet av två och en halv vecka.

Det hade samtidigt hunnit bli dan före dan före dopparedan. Vi skulle alltså nu fira jul i främmande land och under söderns strålande sol. Jul-

Förf. på kamelryggen i skuggan av Keops-pyramiden

aftonen inleddes med ett julbad i Medelhavets böljor och solbad i 17° värme. Det var ju inte riktigt vad man var van vid, men dansen kring den nedflugna riktiga granen och julklapparna från våra kära där hemma skapade så småningom en riktigt ljus och vacker helgstämning. Arméstaben hade ihågkommit oss med var sitt par vackra manschettknappar med inskriptionen "FN 1956". Nyårsfirandet måste tyvärr inställas på grund av en tragisk olyckshändelse med dödlig utgång för en av våra kamrater. Den tryckta stämningen accentuerades ytterligare av att en stor del av våra mannar drabbats av en våldsam magsjukdom med hög feber. Även undertecknad fick fira nyårshelgen på "sjukan".

Första dagarna i januari var det dags att flytta igen, då nya uppgifter väntade oss. Det bar nu iväg genom öknen till ett beredskapsläger några mil söder om den omskrivna orten Ismaila, en f. d. engelsk militärförläggning, där vi låg ett par veckor. Eftersom vi för det mesta hade det lugnt och skönt där, bereddes det oss tillfällen att företa en del utflykter, bl. a. till Kairo och Suez. Men vår tillvaro skulle ju inte enbart bestå av utflykter och solbad. Allvarigare uppgifter väntade oss, i första hand då att övervaka det israelitiska återtagandet ur Egypten. Detta blev en tidsödande affär, som tog hela två månader i anspråk. Den brännheta Sinaiöknen blev nu vårt hem, där all vår uppmärksamhet riktades mot demarkationslinjen mellan Egypten och Israel, som utgjordes av en grund fåra i den vinande öken-sanden. Våra närmaste grannar var myllret av arabflyktingar i den omstridda staden Gaza. I egenskap av sjukvårdare hade jag det ganska arbetsamt, eftersom araberna allt som oftast råkade förirra sig in i de otaliga minfälten, där en första hjälp fick lämnas på ort och ställe, varefter sjukhusen fick ta hand om offren.

Vårt liv förflöt i stort sett här ganska lugnt. Det största bekymret vållade oss de arabiska studenterna, som vid sidan av sina studier hade ett enda överhängande intresse — att med alla till buds stående medel försöka komma över våra vapen, i första hand då våra k-pistoler, vilket de även lyckades med i ett par fall. Tillvägagångs-

Jaan den pratsamme

Att få tiden att gå utan någon sysselsättning är inte det enklaste. Det finns ganska få människor som kan slå dank utan att de lider av det. En sådan var emellertid gubben Jaan. Han bodde i ett ruckel i grannbyn ett par kilometer från mitt barndomshem. Det var länge sen hans hus hade reparerats, taket tålde varken de hårda stormbyarna som kom insvepande från Östersjön eller de våldsamma regnskurarna. Att det ibland måste bli ohyggligt kallt för honom inne i boningsrummet var ganska klart. För att inte frysa ihjäl — gott om bränsle hade Jaan sällan — tog han kräken med sig in under den kallaste årstiden för att de skulle dela med sig av sin kroppsvärme. Det var också allom bekant att det ofta saknades bröd och annat ätbart hos Jaan och därtill bar han själv i stor utsträckning skulden. Han saknade inte åkerjord och slättermark, men han brydde sig varken om almanackan eller grannarnas förmaningar. Jaan sådde och skördade när det passade honom och då hände det att sådden inte kom i jorden när den skulle och att höstregnen tog skörden och höet. Men tro inte att Jaan gick omkring och beklagade sig eller låg sina medmänniskor till last. Mager var han liksom den vita hästkraken som han höll sig med, men den lätta dieten måtte ha varit särdeles hälsosam. Jaan var aldrig sjuk, alltid stark, alltid glad och pigg på en pratstund. Jaan saknade heller aldrig stoff till en god berättelse. För det mesta öste han ur det outtömliga förråd som lagrats under de fem värnpliktsåren i det oändliga Ryssland. Blev han riktigt glad fick man höra några ryska soldatvisor och höra kommandoord utdelas på ryska språket. Detta gjorde alltid ett djupt intryck på åhörarna, i synnerhet på den ungdomliga lyssnarskaran. Trots det relativt begränsade ämnesvalet upprepade sig Jaan myc-

ket sällan. Han hade en otrolig förmåga att variera sina historier. Till hans fördel måste slutligen också sägas att han gärna underhöll utan att bli "smord" med papyrosser och öl eller en sup, vilket inte var alltför ovanligt bland en del s. k. muntergökar. Jaan kände sig närmast generad om han blev trakterad och hittade på tusen ursäkter för att slippa förtäringen. Dock protesterade han inte alltför livligt om husmödrarna gav honom lite skaffning med på hemfärden — en färsk kakobreskako, nyrökta bitingjar eller kanske en härlig hemlagad ost.

Jag kommer ihåg en dag från det fridsamma 20-talet. Det regnade, vinden ylade i knutarna på den ensamma Klockargården ute på Nucköfältet. Vi hade nyss tänt våra fotogenlampor och satt och åt kvällsvard när Jaan plötsligt uppenbarade sig. Han hade inte knackat, det var inte särskilt vanligt att man så gjorde, och ingen av oss blev förvånad över att han plötsligt stod där. I Klockargården var man van att ta emot farande folk dygnet runt. Än var det nödställda, än var det sådana som var överförfriskade och som hoppades få en kanna hembryggt öl för sina rostiga strupar. Jaan var genomblöt och nykter och var sålunda att hänföra till kategorin nödställda.

Det dröjde ett tag innan vi fick ur honom att han på hemväg från Hapsal hade varit med om en kapsejsning på Hapsalviken och att han, liksom många av de övriga passagerarna, nu skulle ha varit död om inte en förbipasserande Ormsöfiskare hade räddat de nödställda. Det stod nämligen skralt till med simkunnigheten bland kustens folk. Jaan kunde inte riktigt förstå hur det hela hade gått till — kanske var det passagerarnas fel, eftersom de hade bjudit skepparen på brännvin ur sina små flaskor. Ungefär halvvägs till Österby hade slupen emellertid plötsligt ham-

sättet var helt enkelt att i skydd av mörkret smyga sig fram till våra tält, där de antingen försökte ta sig in genom dörren eller också rakt genom tältduken med hjälp av ett rakblad, rycka till sig vapnet och tyst försvinna i den mörka öken-natten. I den mjuka sanden går det av naturliga skäl att smyga sig fram fullkomligt ljudlöst, varför våra posteringar hade det ganska bekymmersamt. För att underlätta bevakningen, konstruerades det larmmineringar, som dock oftast utlöstes av kringstrykande, hungriga rackor.

Slutligen några ord om vad vi sysslade med på fritid. För det mesta blev det olika idrottsliga lekar, i första hand då volleyboll, ett spel som ju de flesta estlandssvenskar känner till. Vidare idkade vi badminton och även krocket — i öken-

sanden! Detta senare spel erbjöd oss säkert mer avkoppling än motion. Men så skall vi inte glömma fotboll, där det svenska laget vann nations-turneringen. Det mest eftertraktade var ändå badet i Medelhavet, vilket skänkte oss en verklig njutning, i all synnerhet som tidningarna hemifrån berättade om snöstormar och igensnöade vägar. Apropå värmen under vår sköna tillvaro i den mjuka ökensanden, så måste jag nog nämna, att vi redan i mars hade 30° i skuggan och i april 40—50°. I den strålande solen kröp kvicksilvret upp till 70° och då längtade vi inte alls efter bastu, snarare då efter en rejäl snödriva.

Detta var i korta drag något om mina upplevelser som soldat i FN:s blå hjälm.

Einar Nyman

nat på grund och fyllts med vatten och några av passagerarna hade slungats i vattnet. Jaan berättade nu ytterst uttrycksfullt hur det lät när kvinnorna hamnade i vattnet, hur komiskt det såg ut när de tomma smörbyttorna seglade omkring på vattnet bland korvskinn och snabbt sjunkande vetelimpor, hojtbre. Men han hann också se de halvfulla karlarna nyktra till på sekunden och att det sedan var slut med det meningslösa tralandet och braverandet med alla de fina affärer som hade gjorts i Hapsal under dagen. Det var typiskt för Jaans berättarkonst att han uteslutande försökte få fram det komiska i denna situation, som ju kunde ha slutat mycket allvarligt. Inte ett ord om hans egen belägenhet, inget om mjölpåsen som fick stanna i vattnet eller om skosulorna som försvann och som köpts för det medhavda smöret. Han fick äta tillsammans med oss. Det måste ha varit onsdag kväll eftersom det serverades korngrynsgröt och surmjölk. Jaan prisade den goda gröten och gjorde sig småningom redo för att fortsätta den sista biten av hemfärden.

Ännu i dörren hade han någon lustig historia som framlockade hejdlösa skrattsalvor. Jag minns att jag flera gånger blev åthutad av min stränga och fromma farmor för mina okontrollerade glädjeutbrott. Farfar hade inte fullt så puritansk uppfattning om den glädje som utlöses av världsliga ting och deltog obehindrat i muntrationerna. En extra påspädning fick vår kvällsglädje när Jaan äntligen stod på gården, färdig att sätta sig i den erbarmliga vagnen, och upptäckte att hans trogne färdkamrat, den utmagra vita kampen, hade tröttnat på att vänta på sin husbondes sista historia och ensam hade fortsatt till stallet och det föga näringsrika starrhöet. Jaan brusade inte upp inför detta nya intermezzo. Tvärtom, han var nästan glad över det inträffade. Dels fick han anledning att stanna ytterligare en stund och utförligt kommentera händelsen, dels kunde han ta en genväg, menade han, och därmed slippa en icke särskilt angenäm åktur. — Det spelar ju inte någon större roll om jag vadar tvärs över viken, jag är ju redan våt, var hans sista ord. Och långsamt knegade Jaan i väg ut i mörkret och visslade på en gammal rysk visa, Kamaruski, eller vad det nu var. E. N.

Rovfiske i Östersjön

Två unga sovjetestniska vetenskapsmän A. Kadak och L. Rannak, har på sistone i flera publikationer av Sovjet-Estlands Vetenskapsakademi höjt nödrop mot Sovjets rovfiske i Östersjön. Deras avslöjande borde åtminstone delvis förklara varför på sista tiden strömmingsfångsterna vid Sveriges östkust kännbart minskat.

Särskilt de av Rannak under flera år bedrivna forskningarna visar att strömmingens huvudsakliga lekplatser är Pärnu(Pernau)-viken mellan Estland och Lettland, Ösels och Dagös västkust samt viken mellan Litauen och det förutvarande Östpreusen. Till samtliga dessa platser koncen-

På färdeväg

(Vinterbild från Nucköslätten)

Ödslig ligger slätten vida,
övertäckt av fotsdjup snö.
Framåt syn's en släde glida.
Hästen snubblar trött och slö.

Körar'n spänner söljehaken
fastare på pälsens rem;
manar på den gamla kraken;
manar på att skynda hem.

Gubben känner sig så frusen.
In i stugorna han ser
hur man börjar tända ljusen,
ty det mörknar mer och mer.

Före ottedags re'n färden
ifrån hemmet börjat har;
från den lugna, varma härden
ut i natten kall och klar.

Gamla hästen dock på natten
hade stallmod och humör,
när han fått sitt mjöl och vatten
och hans vedlass spändes för.

Staden var ej närbelägen.
Hästen alltmer sakta gick.
Tungt var lasset, lång blev vägen.
Stackar'n många piskrapp fick.

Sedan fick han halva dagen
frysa uppå stadens torg.
Slut tog höet, tom blev magen;
matta ögat slöts av sorg.

Ännu är det dryga milen
till det kära hemmets grind.
Bitande och vass som pilen
blåser nordans kalla vind.

Ödslig ligger slätten vida,
övertäckt av fotsdjup snö.
Framåt syn's en släde glida.
Hästen snubblar trött och slö.

GEORG STAHL.

trerar emellertid enligt Rannak Sovjets statliga fiskeföretag just under strömmingens lektider sina fisketrålare. Dessa trålar där så att "vattnet är vitt av fiskfjäll". Strömmingen fångas innan den har hunnit leka färdigt. Resultaten har redan börjat visa sig år 1955, men ännu mera år 1956. Särskilt i Pärnu-viken finns det för närvarande betydligt mindre strömming än förut, och Rannak och Kadak fruktar att om detta rovfiske fortsätter, så kan strömmingen helt och hållet försvinna från Östersjön.

Hos Odensholmsbor på Ormön

Jag blir väckt av en försiktig knackning och då jag yrvaket kastar en blick på klockan ser jag att den ännu inte hunnit bli ett — och ändå har arbetsdagen redan börjat för torskfiskarna i Öregrunds skärgård. Kläderna och gummistövlarna åker raskt på och snart skyndar jag tillsammans med min värd — Valter Erkas — i mörkret ner till båthuset, där pappa Voldemar redan hunnit med att få fyr i den 25 hästkrafters Bolindermotor, som ska dra oss den 1½—2 timmars resvägen till torskdjupen mellan den svenska fyrplatsen Understen och den finländska Märket.

”Sållen”, som långrevslådorna kallas härute, ha dagen innan blivit agnade med färska strömmingsbitar och ligger nu fint stuvade på durken med ett väl tilltaget antal tomma fisklådor, som ska härbärgera dagens fångst.

Så dunkar motorn igång och vi glider ut ur båthuset på den nattsvarta fjärden. Ännu så länge skvallrar himlen i öster inte om att en ny dag skall randas inom några timmar. Hemmafjärden ligger så gott som spegelblank inramad av svarta öar och kobbar. Då det ju inte är första gången kursen ställs till Understen, tycks det inte åsamka några som helst bekymmer för Voldemar att hitta den trånga leden ut till öppnare vatten mellan Vassarön och Korsskär. Här gäller det att kunna komma fram även om dimma och snötjocka skulle göra sikten så gott som obefintlig. Mina värdar tycks inte vara riktigt belåtna, för klockan ett tycks vara i senaste laget. Och mycket riktigt — en svart skugga om babord skvallrar om att nargöbon Gunnar Luther från motsatta sidan av Ormön redan hunnit förankra sin skötbåt och själv redan är på väg österut tillsammans med Erkas' granne Piipuu från Ösel.

Kursen ställs mittemellan Understens och Märkets varnande blänk. Medan motorn dunkar iväg utåt med 7 knops fart mellan ett gytter av grynnor och kala kobbar omgärdade av fräsande skumkransar, turas Valter och Voldemar om att pigga upp livsandarna med smörgås och kaffe. Ingen skulle väl ha haft hjärta att väcka fruntimren så okristligt tidigt.

Klockan har hunnit bortåt 3-snåret då vi lämnat de yttersta utlöparna av Öregrunds av alla sjömän fruktade skärgård akter över. Även Understen har flyttat från ostlig till sydvästlig riktning. Så med ens, utan några som helst kommentarer, går motorn ner i varv och Valter hyvar ombord en vakare, som man tydligen styrt alldeles rakt på. Detta verkar för mig i den rådande halvskymningen som ett rent under. Men vi har tydligen att göra med yrkesmän som kan sitt jobb och det spills inga onödiga ord om så självklara ting. Och så börjar då det tunga och samtidigt så spännande jobbet. I första hand gäller det att hala hem förankringen, som ligger på mer

Valter Erkas bordar en torsk medan Voldemar Erkas t. v. sköter slakten. I bakgrunden Understens fyrplats

än 200 meters djup! Hade manne någon av läsekretsen hört talas om fiske på 200 meters djup hemma i Estland? Valters rygg kröks och armarna segar och drar, det blir tyngre och tyngre, snart måste även Voldemar rycka in med litet extra kraft. Efter 10 minuters intensivt arbete dyker en glaskula upp, vilket betyder, att man nu inte har långt kvar till stenen, som skall vara tung nog att hålla en lina med 1400 krok med kanske hundratals kg. torsk på plats. Stenen lyfts in över relingen och den tjocka, hårt tvinnade bomullsreven knyts loss. Nu är det bara att fortsätta med att hala och dra. De hemgjorda, nåvassa huggkrokarna ligger inom gott räckhåll och det gäller nu om man skall få lön för mödan även denna morgon. Reven pekar lodrätt ner i det mörka djupet, motorn dunkar fortfarande och från sin plats i mitten på båten lägger Voldemar om kursen och dragningen kan börja. Båten är försedd med dubbla manöverorgan, så att motor och roder kan skötas från arbetsplatsen midskepps. För säkerhets skull har Valter dragit på sig hemstickade, väl filtade vantar och så börjar reven mödosamt rinna in över den skrikande rullen som fästs vid relingen. Det är ett tungt arbete och det gäller att hala av alla krafter. Djupet är drygt 200 meter, det sitter en krok på var 90:e cm. varför det blir oerhörda tyngder om fiskelyckan är god. Och si, det tycks den vara, för efter bara några enstaka krok kommer en jättetorsk om 5—6 kg indinglande över relingen, nästa är lika stor, men — o, ve! — den lossnar! Valter tar min förfäran ganska lugnt och griper med ett vant handgrepp efter huggkroken, med vars hjälp fisken hyvas in över relingen till den väntande Voldemar, som beväpnat sig med en skarpslipad kniv. Eftersom torsken redan samma dag skall till Grisslehamn för att bli förvandlad till snövit, benfri filé, måste man medan torsken

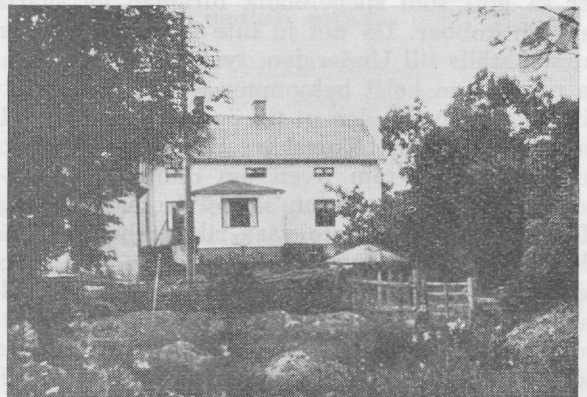
ännu lever slakta den, d. v. s. avlägsna inälvorna och kapa stora pulsådern, så att blodet kan rinna av. Dessa gossar vet tydligen hur man skall handskas med torsk, men så har ju också båda vuxit upp i sällskap med denna fisk kring Odensholm.

Anledningen till att Valter kunde ta historien med den slitna torsken ganska lugnt var, att de allra flesta fiskar som kommer upp till ytan från det oerhörda tryck som råder i de nattsvarta jaktmarkerna på 200 meters djup, förlorar medvetandet, ögonen tränger ut ur skallen och inälvorna pressas upp genom gälarna i munnen. Alltnog, inälvorna med den feta levern hamnar i sjön, där det skrånande paraplyet av glupska fiskmåsar i dödsförakt slåss om levrarna. Trots att torsklevern ju borde vara en läckerhet även för människorna, finner denna vara en tyvärr ingen avsättning och hamnar i måsarnas alltid lika hungriga magar.

Voldemar slaktar och Valter drar med lugna, rytmiska rörelser. De enda ord som växlas är kursangivelser och önskemål om motorvarv. Däcket ser snart ut som ett slakteri, blodet flyter i strömmar och den ena lådan efter den andra fylls med färskt, ännu pulserande kött. Så småningom blir Valters armar stumma och det får bli ombytta roller — Voldemar drar och Valter slaktar. Slutet på den första reven om 1400 krok börjar nalkas, vakaren bärgas, båten gör helt om, motorn dundrar upp i varv till full fart och efter någon kvart är vi tillbaka på samma plats där vi började dra för någon halvtimme sen. Under tiden har himlen börjat ljusna i öster och vid ½ 4-tiden stiger en eldröd sol upp ur vågorna, vilket ytterligare ger anledning till en torr kommentar, att vi var alldeles på tok för sent ute. Under försommaren är det normalt att ge sig iväg ut redan klockan 12!

Vakaren slängs överbord, båten gör en vid sväng för att inte den närmare 300 meter långa förankringslinan skall hamna i propellern, "sållet" plockas fram och reven knyts fast vid stenen. Då hela linan löpt ut går stenen överbord och det börjar leva om farligt i "sället", som Valter bjudande håller fram över relingen. Båten gör ju sina 5—6 knop och stenen med linan rusar samtidigt iväg mot den avlägsna havsbotten. Ifall något skulle haka upp sig, kunde alla de 200 krokarna som ryms i "sället" i ett huj åka i sjön. Men allting förlöper fint och efter bara någon minut får Voldemar plocka fram nästa "säll", vars innehåll i förväg knyts ihop med den första linan. På en kort stund har hela reven med 1400 krok rusat i sjön och vakarn följer efter med ett plask. Här är det ingen som vidskepligt spottar i lovart för att få god fiskelycka. Fisket är inte längre enbart chanstagning, utan ett modernt yrke, som bygger på exakta uträkningar och goda kunskaper om fiskens levnadsvanor. Traditionerna från Odensholm är inte mycket att bygga på eftersom allt torskfiske där skedde med handkrok och på 15—30 meters djup. Det gällde för

dem att på denna sidan om Östersjön börja om från början, pröva sig fram och så småningom efter fel och motgångar finna den metod som nu tillämpas av hela norra Roslagens torskfiskare. Här har våra odensholmsbor utfört en verklig pionjärgärning. Ty ännu för 12—13 år sedan hade ingen i denna skärgård kommit på idén att yrkesmässigt fiska torsk. Då odensholmsborna genom kommitténs för estlandssvenskarna försorg placerades på Ormön, som ligger mellan Gräsön och Väddö, började man strax se sig om efter inkomstkällor. Strömning var då i stort sett det enda som fiskades i dessa trakter och det visade sig inte alltid vara så lätt för våra "utbölingar" att vare sig få rätt att fiska på de traditionella fiskevattnen eller att bli antagna som medlemmar i de lokala fiskarföreningarna, som hade hand om avsättningen. Det gällde alltså att finna nya vägar. Inte för intet hade man under sekler levat "granngårds" med torsken och detta fiske skulle visa sig bli melodin även i det nya hemlandet och inte bara för odensholmsborna själva, utan även för nargöbor, rågöbor, fiskare från Suurup, Kolga, Wrangelsholm, Ösel och Dagö och — så småningom även för de flesta rikssvenska fiskare inom hela detta skärgårdsområde.

Den vackra mangårdsbyggnaden i 1 ½ plan

Odensholmsborna började alltså så smått, men utbytet var ringa och avsättningsmöjligheterna dåliga. För att torsken skulle anses ätbar skulle den vara fiskad i Västerhavet, ansågs det allmänt i stan. Man gick emellertid fram målmedvetet och lät inte nedslå sig av motigheterna. Fiskefärderna utsträcktes allt längre till havs. Man lodade och provfiskade och efter några års mödor hade man gjort en viktig upptäckt: det vimlade av torsk ute på de verkligt stora djupen mellan Understen och Märket. Man hade hittat östersjötorskens lekplatser. Torskdjupen verkade outtömliga och snart började det ena fiskarlaget efter det andra göra odensholmsborna sällskap. Så småningom fick våra fiskare fast avsättning för sin fångst hos den för detta ändamål av Kooperativa Förbundet utbyggda fiskförädlingsfabriken i Grisslehamn, som numera får hälften av all torsk från estlandsfödda fiskare. Nu tittar ingen heller snett på de estländska fiskarna i denna

skärgård, utan de ha tvärtom fått full erkänsla för sin insats för fiskarbefolkningens materiella standardhöjning av sina rikssvenska kamrater.

Men tillbaka till Understen och Erkas' torsk-revar.

Kursen ställs sydostvärt om Understen, solen är uppe och ålandsöarna dyker upp ur morgondiset. I alla riktningar kan man nu se små svarta prickar på havet försedda med parasoll av måsar. Det är de andra båtlagen som är utspridda på "torskängarna", som Rosen från Nargö säger. Efter någon halvtimmes gång är vi framme vid nästa rev och vakaren halas ombord. Valter stretar och drar, Voldemar får rycka in, men det är fortfarande tungt, "he sitor fast e butne", vilket inte alls är ovanligt i dessa trakter. Den ojämna botten är här översållad av vrakspillror och det händer ofta att man fastnar i rostiga wirar från de båda världskrigens minfält. Det händer att man får upp både tunga ekplankor och livsfarliga grejor. Så småningom kommer stenen ändå ombord och även en bit av reven, men så blir det tvärstopp. Ännu ett sista försök och så brister reven. Det blir full fart med kurs på vakaren vid revens yttersta ända. Nu går hemtagningen hyggligt och den ena feta torsken efter den andra hamnar i lådorna som snart börjar bli fyllda. Då vi nalkas den avslitna delen av reven blir det tungt igen. Förklaringen låter inte länge vänta på sig — vi får nämligen upp en hel rev till, ganska trasslig visserligen men ändå en rev och döm om vår förvåning, då det visar sig, att det är deras egen rev som gick förlorad någon gång i våras. Trots att man är långt ute till havs med otydliga landmärken som enda fasta riktpunkter, hittar man exakt till sina fiskeplatser vid de branter och undervattensberg som man lärt sig uppskatta.

Snart åker den andra reven i sjön med samma fart och den sista reven skall bärgas. Det visar sig att fiskelyckan denna morgon varit ovanligt god. De medförda lådorna är väl fyllda och resten av fångsten hamnar på durken.

Bortåt 6— $\frac{1}{2}$ 7-tiden har reven ur det sista "sället" runnit ut i havet, båten vaskas, kursen ställs på Singö, den hittills onyttige gästen får kursanvisningar, varefter Valter och Voldemar avnjuter matsäckskorgens innehåll. Efter en timmes gång passerar vi Svartklubbens fyr och styr in i den lugna viken, där livräddningskryssaren "Singö" ligger och vittnar om att det inte alltid blåser ljumma sommarvindar på våra landsmäns arbetsfält. I skogsbrynet skymtar två moderna villor som tillhör Harald Erkas och Ernst Brus, också de båda från Odensholm. Vid sidan om sitt yrke som torskfiskare är båda besättningsmän på "Singö". Dessa gossar vet tydligen hur havet skall tas och deras erfarenhet respekteras även av kapten Hansson i Göteborg, som är chef för livräddningstjänsten runt vår långa kust.

Inne vid leveranskajen stökar redan nargö- och numera ormsöbon Robert Rosen med sina torsklådor. Bred och säker slänger han sina tunga

torsklådor som om det varit fråga om hösäckar.

Här väger vi själva upp vår fångst och lådorna förses med ägarens etikett. På följesedeln tjuvläser jag 598 kg, vilket efter 54 öre per kg ger 320 kronor. Det är ingen dålig inkomst på två man. Men ofta, ofta, får man vara nöjd med en fångst om 200—300 kg.

Då allting är klart kastar vi loss och ställer kursen norrut mot det knappt synliga Ormölandet. Då tiden är dyrbar, sätter Valter och Voldemar full fart med att reda upp sina revar och plocka in dem i "sällen". Vid pass $\frac{1}{2}$ 10-tiden är vi hemma i båthuset igen. Hela familjen, både gammal och ung är nere och möter, får besked om fångstens vikt och så sätter alla igång med att reda upp revarna, som för Erkas omfattar 4000 krok. Många som inte har jordbruk att sköta håller sig med 6000 krok!

Familjen Erkas under höbärningsarbete. Valter på traktorn samt Voldemar med "unga" och gamla" fruarna Erkas. I förgrunden den nyinköpta och arbetsbesparande höfläkten. Traktorlasset surrat på Odensholms-manér

Men Voldemar och Valter är väl på väg hem för att koja efter 9 timmars arbete. Tillsammans med sonsonen Göran på 8 år gör sig Voldemar klar för att med den lilla skötbåten, som bl. a. fraktade över familjen från Estland, gå ut för att sätta strömmingsskötar, ty utan strömming går det inte att fiska torsk. Valter som vid sidan om fisket har en gård om 200 tunnland att sköta, har tusen och en uträkningar, möjligen hinner han med en hastig frukost i den nya, elektrifierade sjöboden. Vid regnig och kall väderlek sitter man numera även här torrt och varmt under arbetet med revarna. Annat var det förr om åren. Idag skiner emellertid solen och gammal och ung — Saga är förresten bara sex år — håller under gemtligt samspråk på ömsom odensholmsmål, ömsom på sonhustruns rikssvenska mål på med lådor, krok och "säll". Detta arbete kan vara avverkat antingen på en 5—6 timmar eller en hel dag beroende på om revarna ligger fint i lådorna eller om de är hopplöst tilltrasslade. Men klart måste det bli innan kvällen.

Efter hemkomsten från skötsättningen tar Voldemar sig en kort lur på britsen i båthuset —

"tyst barn, farfar sover!" — och så är det dags att gå till sjöss igen för att bärga de strömmings-skötar som sattes föregående dag och som skall ge de ca 12 kg strömming som dagligen behövs till agn. Härefter vidtar "nackningen", d. v. s. reven som nu ligger snyggt inplockad i "sällan" skall agnas. Ifall dagens fångst inte skulle räcka till, vilket tyvärr alltför ofta förekommer, har man numera — Gud ske lov — innehållet i den för 2 600 kronor inköpta frysboxen att ta till. Innan dess tvingades man ofta, ofta ge sig ut på långa och tidsödande färder runt skärgården för att försöka uppbbringa agn.

Bortåt 3—4-tiden på eftermiddagen är torsk-båten återigen lastad med nya säll, ett väl tilltaget antal tomlådor och familjen kan räta på ryggarna för att snart få ta itu med alla de andra väntande sysslorna. Man håller sig med två kor, hushållsgrisar, höns, får och häst. Under den korta sommaren skall all gröda bärgas och arbetet hopar sig. Trots att man skaffat sig en fin Volvo-traktor, tröskverk, vedkap, höfläkt, tvättmaskiner och mycket annat vill ändå dagarna inte räcka till. "Vi får vila oss i vinter", får jag höra. Men när avverkas då all den skog som ligger i prydliga staplar vid stränderna och när utförs alla nybyggen? Allting på gården är praktiskt taget nybyggt eller också grundligt ombyggt — mangårdsbyggnaden, den fina, hypermoderna ladugården, tvättstuga, garage, verkstad, båthus för två stora motorbåtar, bryggor och sjöbodas. Allting detta har man hunnit med under 10—12 år jämsides med det synnerligen arbetskrävande fisket. Vad kan en stadsbo annat än falla i beundran inför en sådan prestation? Härtill kommer, att man ännu för två år sedan var tvungen att dagligen åka till Grisslehamn med fångsten, varifrån resan hem tog hela tre timmar!

Ja, så förflyter alltså en arbetsdag under de 8—9 månader torskfisket pågår för en estlandssvensk fiskarbonde. För husbonden gäller det dessutom att få tid över till att planera och tänka sig för. Det är inte småslantar som nedlagts i en sådan rörelse, om man betänker, att enbart bå-tarna betingar ett värde av lågt räknat 45.000 kronor. Lägg härtill alla dyrbara jordbruksredskap, investeringar i nybyggnader och en helt skuldfri gård.

För att allting detta skall kunna gå i lås fordras det alldeles särskilt duktiga kvinnor vid männens sida. Här kärnas allt smör hemma, bakas allt bröd av egen säd och produceras köttet i egen ladugård. Var säker på att man här överseende ler åt tidningsskriverierna om förkortning av 48-timmarsveckan och tre veckors lagstadgad semester. Men frukterna av detta välplanerade och idoga arbete framgår med all tydlighet. Den bästa lönen för ett gott dagsverke är nog ändå den arbetsglädje man erfar över fullbordandet av ett välförrättat värv och så naturligtvis — lördagsbadet i den egna riktigt svarta, härligt rökdofande bastun.

Manfred Nyman.

Det gamla och det nya året

Det år som var nytt för inte så länge sen har hunnit bli gammalt. Vi har samtidigt alla själva blivit ett år äldre och med oss även Kustbon, som nu levat i hela 14 år i Sverige. Detta är ju i och för sig ingen ålder att tala om, men med tanke på vårt "barns" vacklande hälsotillstånd ha ju framtidsutsikterna alltid tett sig ovissa och de närmast anhöriga ha ständigt känt sig lika glada då ett år igen blivit fullbordat. Vi har inte vågat hysa större förhoppningar om vårt "skötebarn", som storebror Kustbon kallades redan 1918, än att det skulle få leva året ut. "Barnet" har trots sina skröpligheter skaffat sig många och trogna vänner och bekantskapskretsen har blivit allt större och större. Enligt senaste uppgifter från ansvarigt håll är de fasta vännernas antal nu större än någonsin tidigare — hela 1250. Bland alla dessa finns det givetvis några stycken, vars vänskap inte är riktigt att lita på, eftersom de trots påstötningar ännu inte betalt sina "underhållsbidrag". Glädjande nog har "barnet" kunnat skaffa sig vänner över stora delar av världen, både uppe på Andernas högplatåer och på Australiens öde vidder. Ett vänligt brev har nått oss från en ensam isolerad estlandssvensk i det inre av Brasiliens ångande heta urskogar och ett lärt sällskap i Moskva har bett att få sluta sig till vänkretsen.

Under sådana omständigheter måste naturligtvis föräldrarna göra sitt yttersta för att inte äventyra "barnets" tillvaro. Av ren omtanke för dess bästa måste man bl. a. se till att det nya levnadsåret inte kommer att medföra alltför stora påfrestningar. För att skydda "barnet" mot överanstängning kommer sålunda kontakten med yttervärlden under 1958 att ytterligare inskränkas och det kommer troligen bara att bli fyra besök ute i världen mot tidigare 5—6, men hellre det, än inga alls, har man resonerat.

Kustbon har emellertid inte på något sätt tappat sugen utan vill leva och utvecklas och kan den bara få den hjälp och det stöd den har rätt att fordra så skall nog allting gå väl under det 15:de levnadsåret.

Till alla dem, som på mångahanda sätt stött verksamheten, antingen genom direkt hjälp eller i form av visad sympati och vänskap, ber Kustbon få framföra sitt varma tack och önskan om en riktigt

GOD JUL
och ett
GOTT NYTT ÅR

Red.

Höstsamkväm med Afrika-program

Höstsamkvämet den 1 november i anslutning till Gustav Adolfsdagsfirandet hade trots den grasserande influensaepidemien samlat ett 70-tal deltagare. Föreningens ordförande fil. lic. Edvin Lagman hälsade gästerna varmt välkomna och erinrade om svenskfolkens vidsträckta färder, som satt spår efter sig redan i de gamla romarnas urkunder. Estlandssvenskarna själva är ju ättlingar av vandringsmän, vikingar.

Vandringslusten är fortfarande levande hos vårt folk och det finns estlandssvenskar i de flesta världsdelen. Aftonens föredragshållare, konstnären Erik Schmidt från Nargö, som rest över hela världen tog oss med på en intressant resa i Afrika. Framställningen illustrerades med strålande vackra färgbilder.

Samvaron fortsatte framåt 11-tiden under gemytligt samspråk, varvid vår nya sångbok "Du sköna sång" kom till flitig användning.

Möte i Betesdakyrkan

Floragatan 8

Söndagen den 19 januari 1958, kl. 15.00
för

estlandssvenskar och gammalsvenskbybor

Talare Pastor ARTHUR JOHANSSON
och Pastor SIGFRID HOAS

Efter mötet samkväm med kaffeservering

Alla hjärtligt välkomna

FAMILJENYTT

Förlovade

Sten Westerblom och Margareta Ekström, Stockholm,
den 23/11 1957

Födda

En SON, Gun och Edvard Moll, född Hagström,
Sabbatsbergs BB 25 nov. 1957.

Döda

Fru Lena Blee, född Tanseri, den 13 augusti 1874 på
Nuckö, avled den 9 oktober 1957 i Eskilstuna.

Mathias Borrman, född den 15 augusti 1906 i Rickul,
avled den 11 november 1957 i Kallhäll.

Änkefru Eva Brunberg, född Vesterby den 24 mars 1878
i Rickul, avled i januari 1957.

Änkefru Ida Maria Kesküll, född Wickström den 4 feb-
ruari 1883 i Sjundeå i Finland, avled den 19 november
1957 i Stockholm.

Fru Maria Lindström, född Kyrkslätt den 25 augusti
1893 på Ormsö, avled den 29 oktober 1957 i Stockholm.

Fritz Markus, född den 23 augusti 1911 på Nargö, avled
i oktober 1957.

Abraham Norrman, född den 12 oktober 1884 på Runö,
avled i oktober 1957 i Norrköping.

Johan Österman, född den 23 mars 1880, på Runö, av-
led den 13 oktober 1957 i Harplinge.

Min älskade Maka
vår kära lilla Mor, Farmor och Mormor

Lena Blee

f. Tanseri

född den 13/8 1874 i Nuckö
död den 9/10 1957 i Eskilstuna

Djupt sörjd och saknad av

Make, Barn och Barnbarn

Gud oss giver många gåvor,
Om och om igen,
Men han ger oss blott en Moder,
Som vi aldrig får igen.

Vår kära Mor och Farmor

Ida Maria Kesküll

född Wickström

avled den 19 nov. 1957 i sitt hem i Stockholm

Djupt sörjd och saknad av oss, systrar och
syskonbarn i Finland samt övrig
släkt och vänner.

Georg Eugenie

Erik Atso

Ps. 31: 6.

Till S. O. V. samt alla vänner från est-
landstiden, som på olika sätt hedrat
minnet av sin förre kyrkoherde,

KARL HAMMARIN

ber vi att på detta sätt få framföra vårt
innerliga tack.

Märta Hammarin

Barnen

FAMILJENYTT

Bemärkelsedagar

90 år.

Gren, Agneta, f. Gärdström, 24 jan. 1868, Ormsö
Treiberg, Tio, f. Thomsson, 1 febr. 1868, Rickul
Stubender, Mina, f. Viksten, 10 febr. 1868, Nuckö

85 år.

Fält, Gertrud, f. Hallman, 23 jan. 1873
Fält, Gertrud, f. Hallman, 23 jan. 1873, Ormsö

80 år.

Engström, Katarina, f. Enkel, 8 jan. 1878, Ormsö
Vesterholm, Maria, f. Grenfeldt, 10 jan. 1878, Rickul
Pihlman, Katarina, f. Laderman, 24 jan. 1878, Ormsö
Kadanik, Alexander, f. 25 jan. 1878, Hapsal
Selin, Lars, f. 8 febr. 1878, Ormsö
Svärd, Birgitta, f. Bäckman, 8 febr. 1878, Ormsö
Fält, Agneta, f. Fällman, 8 mars 1878, Ormsö
Benholm, Agneta, f. Bäckman, 18 mars 1878, Ormsö

75 år.

Stenberg, Lena, f. Vesterberg, 4 jan. 1883, Rickul
Berkman, Anna, f. Heringas, 20 jan. 1883, Nuckö.
Luks, Maria, f. 25 jan. 1883, Rickul
Hallberg, Eva, f. 2 febr. 1883, Rickul
Koinberg, Tio, f. Heyman, 17 febr. 1883, Rickul
Hamberg, Johannes, f. 11 mars 1883, Rickul
Heideman, Lovisa, f. Mählberg, 23 mars 1883, Rickul

70 år.

Stenholm, Johannes, f. 6 jan. 1888, Ormsö
Palmkron, Albert, f. 9 jan. 1888, Korkis
Peedu, David, f. 11 jan. 1888, Nuckö
Lindblom, Anders, f. 19 febr. 1888, Ormsö
Karlsson, Lovisa, f. Pählberg, 22 febr. 1888, Rågö
Alun, Sofia, f. Viksten, 26 febr. 1888, Nuckö
Deemus, Mickel, f. 2 mars 1888, Dagö
Åkerman, Lovisa, f. Vesterman, 5 mars 1888, Rickul
Appelblom, Lars, f. 7 mars 1888, Ormsö
Vesterman, Lena, f. 13 mars 1888, Rickul
Gärdström, Maria, f. 15 mars 1888, Ormsö
Karis, Marie, f. Leesik, 19 mars 1888, Dorpat
Stenholm, Katarina, f. Fält, 25 mars 1888, Ormsö

60 år.

Stenberg, August, f. 5 jan. 1898, Rickul
Tiidus, Villem Fridrich, f. 7 jan. 1898, Lilla Svenskby,
Ösel.
Bergström, Gertrud, f. Österberg, 8 jan. 1898, Ormsö
Broman, Gertrud, f. Westerström, 8 jan. 1898, Ormsö
Korvet, Lydia, f. Kruus, 11 jan. 1898, Reval
Söderkvist, Maria, f. Öman, 18 jan. 1898, Ormsö
Tilling, Hartvig, f. 21 jan. 1898, Reval
Jurgensson, Rudolf, f. 23 jan. 1898, Reval
Lilja, Maria, f. Nee, 28 jan. 1898, Ormsö
Pihl, Lars, f. 2 febr. 1898, Ormsö
Matson, Kurt, f. 3 febr. 1898, Hapsal
Blomberg, Johannes, f. 4 febr. 1898, Rickul

Blees, Maria, f. 11 febr. 1898, Rickul
Fällin, Katarina, f. 14 febr. 1898, Ormsö
Teichman, Heinrich Edvard, f. 17 febr. 1898, Nuckö
Grauverk, Maria, f. Gregoriev, 19 febr. 1898, Ormsö
Pihlman, Katarina, f. 19 febr. 1898, Ormsö
Ullisgård, Peter, f. 24 febr. 1898, Runö
Ströhm, Elmire Almyra Elin, f. 26 febr. 1898, Reval
Ambrosen, Fridolf Ludvig, f. 28 febr. 1898, Nargö
Blomman, Katarina, f. Storm, 2 mars 1898, Ormsö
Gren, Hans, f. 5 mars 1898, Ormsö
Mickelin, Hans, f. 6 mars 1898, Ormsö
Mickelin, Gertrud, f. Städ, 7 mars 1898, Ormsö
Rant, Alexander, f. 11 mars 1898, Nuckö
Melin, Johan, f. 17 mars 1898, Runö
Kalda, Mathilda, f. Ahlberg, 22 mars 1898, Rickul
Beckman, Maria, f. Hamberg, 23 mars 1898, Ormsö
Nilsen, Agneta, f. Wallin, 23 mars 1898, Ormsö
Klaman, Elvine, f. Norman, 24 mars 1898, Korkis
Tanseri, Pauline, f. Talberg, 24 mars 1898, Nuckö
Åkerman, Herman, f. 31 mars 1898, Rickul

50 år.

Norrman, Julie, f. Vapper, 1 jan. 1908, Runö
Thomsson, Johannes, f. 2 jan. 1908, Nuckö
Grönberg, Karl, f. 13 jan. 1908, Nuckö
Viljamaa, Hilda, f. Timmerman, 15 jan. 1908, Nuckö
Lao, Magnus, f. 17 jan. 1908, Hapsal
Ringberg, Elfrida, f. Thomsson, 23 jan. 1908, Rickul
Söderström, Rosette, f. Grönlund, 25 jan. 1908, Rågö
Grönlund, Sofia, f. 29 jan. 1908, Rågö
Timmerman, Johanna, f. Vestersten, 1 febr. 1908, Nuckö
Seffers, Rosalie, f. 7 febr. 1908, Nuckö
Blomberg, Ida Elina, f. 10 febr. 1908, Rickul
Schönberg, Alfred, f. 13 febr. 1908, Rickul
Fagerros, Agneta, f. 16 febr. 1908, Ormsö
Fällin, Maria, f. Fagerros, 19 febr. 1908, Ormsö
Amberman, Axel, f. 23 febr. 1908, Nuckö
Pöhl, Hjalmar Fritjof, f. 24 febr. 1908, Reval
Barud, Robert, f. 7 mars 1908, Nuckö
Treiberg, Alide, f. Vesterbom, 9 mars 1908, Rickul
Klippberg, Voldemar, f. 10 mars 1908, Rickul
Luks, Dalia, f. 12 mars 1908, Rickul
Alberg, Johannes, f. 13 mars 1908, Rickul
Vesterholm, Erna, f. Blees, 14 mars 1908, Nuckö
Vikström, Mina, f. 24 mars 1908, Ormsö
Klippberg, Elvine, f. Viberg, 26 mars 1908, Rickul
Roosman, Heinrich Leopold, f. 26 mars 1908, Rågö

"Du Sköna Sång"

sångboken som bör finnas i varje estlands-
svenskt hem, beställes genom att på posten
inbetala kr. 5: 25 (5: —+porto)
på Svenska Odlingens Vänners postgiro-
konto nr 35 13 11
Ange tydliga namn- och adressuppgifter